

MODUL: MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH

Darsning texnologik xaritasi

Φan		MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH
O'quv dasturidagi joyi (tartib raqami)		3.1.4 -mavzu O'yin orqali ta'lim-tarbiya berish (2 soat amaliy mashg'ulot).
Dars mavzusi		O'yinlarning ta'lim jarayonidagi turlari, o'rni va ahamiyati. O'yin maktabgacha ta'lim metodi, shakli va vositasi sifatida. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yo'naltirilgan ta'limning o'ziga hosligi.
Davomiyligi		2 soat
Darsning maqsadi		<p>O'yinlarning maktabgacha ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyatini tushuntirish, ularning ta'lim-tarbiya vositasi sifatida nazariy va amaliy asoslarini o'rganish. Ushbu mashg'ulot davomida tinglovchilar o'yinlarning pedagogik jarayondagi turlarini aniqlash, ularni bolalarning intellektual, jismoniy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilish, shuningdek, o'yinlarni maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limiga moslashtirish bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari ko'zda tutiladi. O'yinlarning didaktik va pedagogik mohiyatini anglash.</p> <p>Bolalarning ta'lim jarayonida o'yinlarga bo'lgan ehtiyojini tushunish va bu ehtiyojni qondirish yo'llarini o'rgatish.</p> <p>Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mos o'yin turlarini tanlash va ularni tashkil etishda ijodkorlikni rivojlantirish.</p> <p>O'yinlar orqali bolalarning bilim olish, muloqot qilish va atrof-muhit bilan aloqalarni shakllantirishiga ko'maklashish.</p>
Kutilayotgan natija:	Bilim	<p>O'yinlarning ta'lim va tarbiya jarayonidagi o'rni va ahamiyatini tushunish.</p> <p>O'yinlarning didaktik, harakatli, ijodiy va ijtimoiy turlarini ajrata olish.</p> <p>Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik va pedagogik rivojlanishiga mos keluvchi o'yin turlarini tanlash bo'yicha nazariy bilimlar.</p>

		O‘yinlardan ta’lim metodi, shakli va vositasi sifatida foydalanishning asoslarini o‘rganish. O‘yin orqali bolalarning intellektual, jismoniy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ta’minlash usullari haqida tushuncha.	
	Ko‘nikma	Ta’lim jarayonida turli o‘yin turlarini samarali tashkil etish. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ehtiyoj va imkoniyatlarini hisobga olib o‘yin senariylari tuzish. O‘yin orqali bolalarning qiziqishlarini oshirish va ularni bilim olishga rag‘batlantirish. O‘yinlar yordamida bolalarda muloqot qilish, hamkorlikda ishlash va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish. O‘yin davomida bolalarni faol ishtirok etishga rag‘batlantirish va ularga individual yondashuvni qo‘llash.	
	Malaka	O‘yinlarni maktabgacha ta’lim dasturlariga integratsiya qilish. Ta’limiy jarayonda o‘yin elementlari yordamida o‘quv materiallarini yetkazish. Bolalar uchun mos bo‘lgan ta’limiy vositalar va o‘yin shakllarini tanlash hamda qo‘llash. O‘yin orqali bolalarning mantiqiy fikrlash, e’tiborini jamlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish. Ta’lim-tarbiya jarayonida bolalarning psixologik holatini hisobga olgan holda samarali o‘yin muhiti yaratish.	
Darsning jihozi			
Didaktik materiallar		Taqdimot slaydlar; Kutilmalar varaqasi; Tayanch atamalar tarqatmasi; Savollar yoki vazifalar yozilgan kartochkalar; Tushuncha yoki savol kartochkalari; plakatlar; O‘z-o‘zini baholash varaqalari.	
Ta’limning texnik vositalari		Mavzuga oid slaydlarni namoyish qilish uchun texnik vositalar (AKT), flipchart, A-4, marker stikerlar, qog‘ozlar, taymer.	
Dars mazmuni			
T.r.	Bosqichlar	vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi

1	Kirish. Tashkiliy qism:	10 minut	Guruhli muhokama “Pedagogik diagnostika tushunchasi”.
2	O‘yinlarning ta’lim jarayonidagi turlari, o‘rni va ahamiyati.	20 minut	Mini ma’ruza, suhbat, savol-javob. Diqqat bilan tinglash va asosiy tushunchalarni qayd etish. Ma'ruzada keltirilgan ta'riflar va misollarni eslab qolishga harakat qilish. Tinglovchining bilimini boyitishga yo'naltirilgan savollarni tayyorlash. Faol qatnashib, mavzu yuzasidan o‘z fikrlarini ifodalash. Pedagogik mahorat va kompetentlikni oshirish bo‘yicha real hayotdan misollar keltirish. Guruh ichida fikr almashish va o‘z tajribasini bo‘lishish. O‘rgatilgan tushunchalar bo‘yicha berilgan savollarga javob berish. O‘zi tushunmagan yoki aniqlashtirish kerak bo‘lgan joylar bo‘yicha savol berish. Tinglovchilardan boshqa ishtirokchilarning javoblarini tahlil qilish va qo‘shimchalar kiritish.
3	O‘yin maktabgacha ta'lim metodi, shakli va vositasi sifatida.	20 minut	Sinkveyn metodi: Eshitish va tushunish – Tinglovchilar mavzuni tinglaydi va asosiy tushunchalarni aniqlaydi. Tahlil qilish – Mavzuga oid asosiy so‘zlarni tahlil qiladi va ularning mazmunini anglaydi. Ijodiy yondashuv – Tinglovchilar mavzu bo‘yicha o‘z fikrlarini qisqa va mazmunli shaklda ifodalaydi. Muloqot va muhokama – Guruh bilan o‘z sinkveynlarini baham ko‘radi va fikr almashadi. O‘rganilgan bilimlarni mustahkamlash – Sinkveynni tuzish orqali mavzuga oid bilimlarini tartibga soladi va mustahkamlaydi. Axborot izlash va tahlil qilish:

4	Maktabgacha yoshdagi bolalarga yo'naltirilgan ta'limning o'ziga hosligi.	20 minut	<p>“Mind mapping” metidi.</p> <p>Kirish qismi (tayyorgarlik):</p> <p>Tinglovchilar guruhlariga bo'linadi (har bir guruhda 3-5 kishi bo'lishi mumkin).</p> <p>Asosiy qism (jarayon):</p> <p>Markaziy g'oya aniqlanadi, Tinglovchilar mavzuga oid asosiy bo'limlarni ajratib chiqadi.</p> <p>Tinglovchilar guruhda muhokama qilib, har bir bo'limga oid tushunchalarni yozadilar.</p> <p>Bog'lanishlar chiziladi:</p> <p>Tinglovchilar o'yinlarning ta'limdagi o'rni va ularning tarbiyaviy ahamiyati orasidagi bog'liqlikni chizishadi.</p> <p>Yakuniy qism (taqdimot):</p> <p>Har bir guruh o'zining aqliy xaritasini taqdim etadi va mazmunini tushuntiradi.</p> <p>Guruhlar bir-birining ishlarini baholaydi va o'qituvchi xulosa chiqaradi.</p>
5.	“Reflektiv kundalik”	10 minut	<p>Mashg'ulotda men shuni o'rgandim...</p> <p>Bu mening kelgusi faoliyatimda qanday qo'l keladi?</p> <p>Nima qilishni davom ettirishim kerak va nimalarni o'zgartirishim kerak?</p>

4-MAVZU. O'YIN ORQALI TA'LIM-TARBIYA BERISH (2 SOAT AMALIY MASHG'ULOT).

Reja:

1. O'yinlarning ta'lim jarayonidagi turlari, o'rni va ahamiyati.
2. O'yin maktabgacha ta'lim metodi, shakli va vositasi sifatida.
3. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yo'naltirilgan ta'limning o'ziga hosligi.

Tayanch atamalar: *o'yin, rolli o'yinlar, harakatli o'yinlar, didaktik o'yinlar, konstruktorlik o'yinlari, yoshga moslik tamoyili, qiziqarlilik tamoyili, bolalar tashabbusi, ta'lim muhiti, raqamli texnologiyalar, geymifikatsiya, moslashuvchan yondashuv.*

1. O'yinlarning ta'lim jarayonidagi turlari, o'rni va ahamiyati.

O'yin – bu inson faoliyatining tabiiy va universal shakli bo'lib, u bolalarning rivojlanishi, o'rganishi va o'zini ifoda etishi uchun asosiy vosita hisoblanadi. O'yin jarayoni bolalar uchun o'z dunyosini anglash va shaxsiy tajribalarini boyitish imkonini beruvchi ijodiy, qiziqarli va ma'naviy faoliyatdir.

O'yinning asosiy jihatlari:

1. Erkinlik: O'yin odatda majburlashsiz, erkin tanlov asosida amalga oshiriladi. Bu, ayniqsa, bolalar uchun muhim bo'lib, ularning shaxsiy tashabbuskorligi va ijodkorligini rag'batlantiradi.

2. Rag'batlantirish: O'yin jarayonida bolalar ichki motivatsiya bilan harakat qiladi. Rag'bat, qiziqish va maqsadga erishish istagi o'yinni jonli qiladi.

3. Qoidalar: O'yinning o'ziga xos qoidalari va qonuniyatlari bo'lib, ular bolaning mantiqiy va analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

4. Ijodkorlik: O'yin bolalarning tasavvurini rivojlantirib, yangi rollar, holatlar va yechimlarni kashf qilishga imkon beradi.

5. Rivojlanish vositasi: O'yin bolalarning jismoniy, aqliy, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun qulay imkoniyatlar yaratadi.

O'yinning asosiy funktsiyalari

1. Rivojlantiruvchi: O'yin jarayonida bolaning fikrlash, xotira, tasavvur va nutq qobiliyatlari rivojlanadi.

2. Tarbiya beruvchi: O'yin orqali ijtimoiy me'yorlar va qoidalarga rioya qilish o'rgatiladi. Masalan, navbatni kutish, halollik, hamkorlik.

3. Didaktik: Didaktik o'yinlar bolalarning bilim va ko'nikmalarini oshirishga yo'naltirilgan.

4. Ijodiy: Bolalar o'zlarini ifoda etib, yangi g'oyalar va rollarni sinab ko'rishadi.

5. Hissiy: O'yin orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini boshqarishni va o'zlarini nazorat qilishni o'rganadilar.

O'yinning ijtimoiy va psixologik ahamiyati

- Ijtimoiylashuv: O'yin jarayonida bolalar o'zaro muloqot qilib, ijtimoiy ko'nikmalarni o'zlashtiradi.

- Hissiy barqarorlik: O'yin bolalarga o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va stressdan xalos bo'lishga yordam beradi.

- Raqobat va hamkorlik: Rolli va jamoaviy o'yinlar bolalarda raqobat va jamoaviy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantiradi.

O'yin va ta'lim-tarbiyaning bog'liqligi

O'yin maktabgacha yoshdagi ta'limda asosiy o'rinni egallaydi, chunki bolalar o'yin orqali dunyoni o'rganadilar va o'zlarining qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

- Shakllantiruvchi o'yin: Bolalarning aqliy va harakatli ko'nikmalarini rivojlantiradi.

- Ta'limiy o'yin: Bilimlarni qiziqarli shaklda o'zlashtirishga yordam beradi.

- Innovatsion o'yin: Raqamli texnologiyalar yordamida interaktiv ta'lim muhiti yaratadi.

Zamonaviy yondashuvlar: Geymifikatsiya va raqamli o'yinlar

Geymifikatsiya va raqamli texnologiyalar yordamida o'yin jarayoni yangi imkoniyatlarga ega bo'ladi:

1. Interaktivlik: Virtual platformalarda bolalar ta'limiy o'yinlar orqali o'quv materiallarini mustahkamlaydilar.

2. Qiziqarli muhit: Bolalar raqamli muhitda qiziqarli va innovatsion tarzda bilim olish imkoniyatiga ega.

3. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: Raqamli vositalar orqali har bir bolaning ehtiyojiga mos o'yin jarayoni tashkil etiladi.

O'yin – nafaqat qiziqarli faoliyat, balki bolalar tarbiyasi va ta'limini yangi bosqichga olib chiqadigan kuchli vositadir. Zamonaviy pedagoglar sifatida o'yinning chuqur mohiyatini tushunish va uni tarbiyaviy faoliyatda maqsadli qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Geymifikatsiya – bu o'yin elementlarini ta'lim jarayoniga kiritish bo'lib, u bolalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish va samaradorlikni kuchaytirish uchun xizmat qiladi.

Geymifikatsiyaning asosiy elementlari:

- **Bosqichlar va mukofotlar:** Bolalarning o‘zlashtirish darajasi oshgani sari ularga virtual yoki haqiqiy mukofotlar beriladi.

- **Qiyinchilik darajalari:** O‘yin elementlari orqali ta’lim materiallari murakkabligi asta-sekin oshiriladi.

- **Raqobat:** Guruhli o‘yinlarda sog‘lom raqobatni targ‘ib qilish orqali bolalar bir-biridan o‘rganadi.

- **Interaktivlik:** Mashg‘ulotlarni qiziqarli va jonli o‘tkazish uchun raqamli texnologiyalarni qo‘llash.

Geymifikatsiyaning foydasi:

1. Bolalarni qiziqtiradi va ular ta’lim jarayonida faol ishtirok etadilar.
2. Mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.
3. Raqamli texnologiyalar yordamida bolalarning o‘quv materiallarini o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar va ta’lim muhiti integratsiyasi

Raqamli texnologiyalar maktabgacha ta’limning muhim qismi bo‘lib, ular orqali ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish mumkin.

Raqamli texnologiyalarning ta’limdagi o‘rni:

- **Interaktiv o‘yinlar:** Bolalar uchun mo‘ljallangan ta’lim platformalari, masalan, interaktiv doskalar va planshetlar.

- **Virtual o‘yinlar:** Raqamli o‘yinlar yordamida bolalarning bilimlari va mahoratlari mustahkamlanadi. Masalan, ranglarni yoki geometrik shakllarni o‘rganish.

- **Audiovizual materiallar:** Multfilmlar va ta’limiy videolar orqali ma’lumot berish.

- **O‘yin dasturlari:** Didaktik vazifalarni bajarishga mo‘ljallangan ilovalar va o‘yinlar.

Ta’lim muhiti tushunchasi:

Ta’lim muhiti – bu bolaning ta’lim-tarbiya jarayonida rivojlanishi uchun yaratilgan sharoitlar yig‘indisi.

- **Moddiy muhit:** O‘yinchoqlar, didaktik materiallar, interaktiv qurilmalar.
- **Ijtimoiy muhit:** Tarbiyachi va bolalar o‘rtasidagi muloqot va hamkorlik.
- **Psixologik muhit:** Qulaylik va xavfsizlik hissi, rag‘batlantiruvchi atmosfera.

Integratsiya yondashuvi:

1. Raqamli texnologiyalarni o‘yin jarayonlariga qo‘shish.
2. Bolalar uchun qiziqarli va mos virtual ta‘lim resurslarini tanlash.
3. Ta‘lim muhitini bolalarning yoshiga va ehtiyojlariga mos ravishda tashkil qilish.

O‘yin – maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiiy faoliyat turi bo‘lib, u bolalar rivojlanishining barcha yo‘nalishlariga ta’sir ko‘rsatadi: jismoniy, aqliy, ijtimoiy va hissiy rivojlanish. O‘yin orqali bola nafaqat dunyoni o‘rganadi, balki o‘z qobiliyatlarini rivojlantiradi va o‘rganish jarayoniga faol ishtirok etadi.

O‘yinlarning turlari

1. Rolli o‘yinlar

- Xususiyatlari: Bolalar turli ijtimoiy rollarni bajarib, real hayotdagi vaziyatlarni qayta tiklaydi. Masalan, "doktor", "o‘qituvchi", "do‘kon sotuvchisi" kabi rollarni o‘ynashadi.

- Ahamiyati:

- Ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi.
- Bolaning muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.
- Mustaqil qaror qabul qilish va mas’uliyatni his qilishni o‘rgatadi.
- Fantaziya va ijodkorlikni rivojlantiradi.

2. Harakatli o‘yinlar

- Xususiyatlari: Jismoniy faoliyatga asoslangan o‘yinlar bo‘lib, yugurish, sakrash, to‘p bilan harakatlar va boshqalarni o‘z ichiga oladi.

- Ahamiyati:

- Jismoniy rivojlanishni ta’minlaydi.
- Koordinatsiya, muvozanat va tezkorlikni rivojlantiradi.
- Bolaning energiyasini ijobiy yo‘nalishda sarflaydi.
- Jamoaviylik va raqobat hissini uyg‘otadi.

3. Didaktik o'yinlar

- Xususiyatlari: Ma'lum bir didaktik maqsadga ega bo'lib, bolalarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish uchun xizmat qiladi.

- Ahamiyati:

- Yangi bilimlarni mustahkamlaydi.

- Aqliy rivojlanishni rag'batlantiradi.

- Bolalarda diqqat, xotira va kuzatuvchanlikni rivojlantiradi.

- Ta'limni qiziqarli va samarali qiladi.

4. Konstruktorlik o'yinlari

- Xususiyatlari: Bolalar o'yinchoqlari, kubiklar, legolar yoki boshqa materiallar yordamida turli shakl va konstruksiyalar yaratadilar.

- Ahamiyati:

- Tasavvur va ijodkorlikni rivojlantiradi.

- Mantiqiy fikrlash, rejalashtirish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

- Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ta'lim jarayonida o'yinlarning ahamiyati

1. Qiziqishni oshirish:

O'yin jarayoni orqali bolalar ta'lim materiallariga qiziqish bildiradilar. Bu ularning diqqatini jalb qilish va ta'limga ijobiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

2. Ta'limni osonlashtirish:

O'yinlar bolalarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishini ta'minlaydi. Didaktik va rolly o'yinlar bilimlarni hayotiy vaziyatlar orqali mustahkamlaydi.

3. Rivojlanishni rag'batlantirish:

O'yinlar bolalarning jismoniy va aqliy rivojlanishini ta'minlaydi, ular ijodkorlik va tasavvurni rag'batlantiradi.

4. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish:

Jamoaviy o'yinlar orqali bolalar bir-birlari bilan hamkorlik qilishni, boshqalarga yordam berishni va umumiy maqsadga erishishni o'rganadilar.

5. Raqamli texnologiyalar orqali keng imkoniyatlar:

Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalarni qo'llash bilan o'yinlarning interaktiv shakllari keng qo'llanilmoqda. Masalan:

- O'quvchilarga maxsus dasturlar orqali bilim berish.
- Virtual o'yinlar orqali yangi bilimlarni mustahkamlash.
- Geymifikatsiya orqali ta'lim motivatsiyasini oshirish.

Xulosa

O'yinlar ta'lim jarayonining muhim qismi bo'lib, ular bolalar rivojlanishini rag'batlantirishda, bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda hamda ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilishda asosiy o'rin tutadi. Zamonaviy ta'lim muhitida o'yinlarning yangi shakllarini qo'llash, jumladan, raqamli o'yinlar va geymifikatsiyadan foydalanish, ta'lim jarayonining sifatini oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

2. O'yin maktabgacha ta'lim metodi, shakli va vositasi sifatida.

O'yin maktabgacha ta'lim metodi, shakli va vositasi sifatida

Maktabgacha ta'limda o'yinlar bolalarning rivojlanishi va bilim olish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ularni metod, shakl va vosita sifatida foydalanish ta'lim-tarbiyaning samaradorligini oshiradi. Quyida o'yinlarning turli jihatlari yoritiladi.

1. O'yin – metod sifatida

O'yin metod sifatida bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish va o'quv jarayonini osonlashtirish uchun qo'llaniladi. Bu usul bolalarning o'rganish jarayoniga faol ishtirokini ta'minlaydi va yangi bilimlarni qiziqarli shaklda taqdim etadi.

Misollar:

- "Ranglarni topib ol" o'yini: Bolalarga turli rangdagi kublar beriladi va ulardan muayyan ranglarni tanlash so'raladi.
- "Sonlarni sanaymiz" o'yini: Bolalar qo'llaridagi kublarni sanashadi yoki ularga ko'rsatilgan predmetlar sonini topib aytishadi.

- "Hayvonlarni ovozidan tanish" o'yini: Bolalarga hayvonlarning ovozlari eshittiriladi va ular ushbu hayvonlarni nomlashadi.

Ahamiyati:

- Diqqatni jalb qilish va diqqatni jamlashni rivojlantiradi.
- Bilimlarni qiziqarli va esda qolarli shaklda taqdim etadi.
- O'quv materiallarini o'zlashtirishni osonlashtiradi.

2. O'yin – shakl sifatida

O'yin ta'lim jarayonining shakli sifatida qo'llanilganda barcha mashg'ulotlar qiziqarli va faoliyatga yo'naltirilgan bo'ladi. Bu shakl bolalar uchun tabiiy va qiziqarli muhit yaratadi, ularga materiallarni noan'anaviy usullarda o'zlashtirish imkonini beradi.

Misollar:

- "Qahramonni top" o'yini: Bolalar o'qituvchi tomonidan o'qib berilgan hikoya asosida turli qahramonlarning harakatlarini takrorlashadi.
- "Qo'g'irchoqlar sayohati" o'yini: Qo'g'irchoqlar yordamida bolalar matematik masalalarni yechadilar yoki hikoya tuzadilar.
- "Raqamlar labirinti" o'yini: Polga yotqizilgan karton raqamlar bo'ylab harakatlanish orqali bolalar to'g'ri javobga yo'nalishadi.

Ahamiyati:

- Jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
- Harakatli faoliyatni o'quv jarayoniga integratsiya qiladi.
- Materiallarni muloqot va faoliyat orqali mustahkamlaydi.

3. O'yin – vosita sifatida

Ta'lim vositasi sifatida o'yin bolalarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan turli o'yin materiallari yordamida amalga oshiriladi. Bular qo'g'irchoqlar, konstruksiyalar, kublar, kartochkalar, raqamlar va boshqa resurslardan iborat.

Misollar:

- Konstruktiv o'yinlar: Lego, kublar va boshqalar yordamida turli shakllar va konstruksiyalar yaratish.

- Raqamli o'yinlar: Interaktiv ta'lim platformalari va o'yin dasturlari orqali bilimlarni mustahkamlash. Masalan, planshetdagi "Alifbe o'yinlari" yoki "Matematika o'rganamiz" dasturlari.

- Rol o'yin materiallari: Qo'g'irchoqlar, turli liboslar va dekoratsiyalar yordamida rolli vaziyatlarni yaratish.

Ahamiyati:

- Tasavvur va ijodkorlikni rivojlantiradi.
- Mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini oshiradi.
- Bolalarning faolligini va qiziqishini ta'minlaydi.

O'yinlarni tashkil etishda inobatga olinadigan jihatlar

O'yinlarni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun quyidagilarni hisobga olish kerak:

1. Yosh xususiyatlari: O'yin tanlashda bolaning yoshiga mos keladigan material va faoliyat turi tanlanadi. Masalan, 3-4 yoshdagi bolalar uchun oddiy manipulyatsion o'yinlar, 5-6 yoshdagi bolalar uchun esa murakkabroq rolli va didaktik o'yinlar qo'llaniladi.

2. Individual qobiliyatlar: Har bir bolaning individual ehtiyojlari va rivojlanish darajasi e'tiborga olinadi.

3. Ijtimoiy va psixologik rivojlanish: O'yinlar bolaning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishi lozim.

O'yin maktabgacha ta'limda metod, shakl va vosita sifatida nafaqat bilimlarni o'zlashtirish jarayonini yengillashtiradi, balki bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun muhim asos yaratadi. Ta'lim jarayoniga o'yinlarni faol integratsiya qilish bolalarning qiziqishini oshirib, bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun poydevor bo'ladi.

3. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yo'naltirilgan ta'limning o'ziga hosligi.

Maktabgacha ta'lim jarayonida asosiy e'tibor bolalarning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydigan, ularni qiziqtiradigan va faollikka undaydigan

muhit yaratishga qaratiladi. Ushbu jarayonda o'yinlar o'ziga xos metodik vosita sifatida markaziy o'rin tutadi. Quyida o'yinlar va sharoit yaratishda hisobga olinadigan asosiy tamoyillar va ularning ahamiyati kengroq yoritiladi.

1. Yoshga moslik tamoyili

Har bir o'yin bolaning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanish darajasi va qobiliyatlariga mos bo'lishi kerak. Bu tamoyil bolaning o'yinni to'liq tushunib, unga faol ishtirok etish imkoniyatini ta'minlaydi.

Misollar:

- 3 yoshli bolalar uchun: Oddiy sensor-motor o'yinlar, masalan, ranglarni tanish ("Qizil to'pni top"), shakllarni ajratish va muvofiqlik topish o'yinlari mos keladi.
- 4 yoshli bolalar uchun: Harakatli o'yinlar, masalan, "Kim tezroq chopadi?", raqamlarni sanash, ranglarni birlashtirish orqali bilimlarni mustahkamlash uchun moslashgan o'yinlar.
- 5-6 yoshli bolalar uchun: Rolli va ijodiy o'yinlar, masalan, "Do'kon o'yini" yoki konstruksiyalar yordamida biror qurilma yoki bino yaratish kabi murakkabroq mashg'ulotlar mos keladi.

Ahamiyati:

- O'yinlarning yoshga mosligi bolaning o'yin jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi.
- O'yin davomida bolaning qobiliyatlari va bilimi ortadi.
- Yoshga mos o'yinlar bolaning intellektual va emotsional rivojlanishiga mos keladi.

Qiziqarlilik tamoyili

O'yin qiziqarli bo'lishi va bolalarni faol jalb qilishi kerak. Bolalarning diqqatini o'ziga tortadigan rang-barang, jonli va o'yinchoqli muhit yaratish ta'lim jarayonini samarali qiladi.

Qanday ta'minlanadi?

- O'yin ssenariysi bolalarning qiziqishlariga mos tanlanadi, masalan, sevimli hayvonlar, ertak qahramonlari yoki bolalar uchun yaqin mavzular asosida quriladi.
- Raqamli texnologiyalar va gamifikatsiya elementlari yordamida o'yin yanada qiziqarli va jozibador bo'lishi mumkin.

- Masalan, interaktiv planshet o'yinlari, bolalarning harakatlarini kuzatadigan va javob qaytaradigan robotik o'yinchoqlar.

Misol:

- "Ovchi va hayvonlar" o'yini: Bolalar o'zlarini turli hayvonlar sifatida tasavvur qilishadi va o'yin davomida turli topshiriqlarni bajaradilar.
- "Xazina izlash" o'yini: Qiziqarli manzillar va bosqichlar asosida xazinani topish orqali o'rgatuvchi o'yin.

Ahamiyati:

- O'yinlar bolalarni qiziqtirib, ta'lim jarayoniga jalb qiladi.
- Bolalarda faoliyatga nisbatan ijobiy munosabat shakllantiradi.
- O'yin davomida bolaning diqqatni jamlash qobiliyati ortadi.

Bolalar tashabbuskorligi

O'yinlar davomida bolalarning tashabbusini rag'batlantirish ularning fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muhimdir. Bolalar o'zlari o'yinning bir qismini boshqarib, o'z fikrlarini ifoda etish imkoniga ega bo'lishlari kerak.

Qanday ta'minlanadi?

- O'yin ssenariysi bolalarning o'z tashabbuslarini qo'llashiga imkon beradi. Masalan, rolli o'yinlarda bolalar o'z rollarini mustaqil tanlashadi.
- O'yin davomida o'qituvchi bolalarga savollar bilan murojaat qilib, ularning o'z fikrlarini bildirishlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Misol:

- "Teatr sahnasi" o'yini: Bolalar o'zlari turli ertaklar yoki hikoyalarni sahnalashtirishadi, rollarni mustaqil taqsimlashadi.
- "Shahar quramiz" o'yini: Bolalar konstruksiyalardan o'z shaharlarini yaratadilar va uni qanday rivojlantirish bo'yicha takliflar kiritadilar.

Ahamiyati:

- Bolalar mustaqil qaror qabul qilish va fikrlarini himoya qilish qobiliyatiga ega bo'ladilar.
- Tasavvur va ijodkorlik rivojlanadi.

- Tashabbuskorlik ularda o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshiradi.

Ta’limning o‘ziga xosligi va moslashuvchan yondashuv

Maktabgacha ta’lim jarayonida bolaning shaxsiy ehtiyojlari va imkoniyatlariga moslashish ta’lim jarayonining muhim qismidir. Har bir bola individual bo‘lib, o‘yinlar orqali ularning ijtimoiy, emotsional va aqliy rivojlanishi qo‘llab-quvvatlanadi.

Ta’minlanish usullari:

- Bolalarning qiziqishlariga mos o‘yinlarni tanlash.
- Ta’lim muhitida bolalarning individual ehtiyojlari va rivojlanish sur’atlarini hisobga olish.
- Raqamli texnologiyalar yordamida individualizatsiyani kuchaytirish, masalan, har bir bolaning qobiliyatiga mos o‘quv dasturlari yaratish.

Misol:

- "Raqamli kvestlar" o‘yinlari: Har bir bola o‘z qobiliyatiga mos topshiriqlarni bajaradi.
- "Men kimman?" o‘yini: Bolalar o‘ziga xos qobiliyatlarini aniqlash uchun o‘z rollarini ifoda etadilar.

Ahamiyati:

- Bolalarning o‘ziga xos rivojlanish yo‘nalishlarini qo‘llab-quvvatlaydi.
- Ta’lim jarayoni bolalar uchun qiziqarli va foydali bo‘lishini ta’minlaydi.
- Moslashuvchanlik har bir bolaning ehtiyojlariga mos muhit yaratadi.

Xulosa

Maktabgacha ta’limda o‘yinlar yordamida bolalar uchun mos, qiziqarli va rivojlantiruvchi sharoit yaratish ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Yoshga moslik, qiziqarlilik, tashabbuskorlikni rag‘batlantirish va ta’limning individual yondashuvini ta’minlash orqali bolalarning har tomonlama rivojlanishi qo‘llab-quvvatlanadi. Bu tamoyillarni hisobga olgan holda tashkil etilgan ta’lim jarayoni nafaqat samarali, balki bolalar uchun zavqli va ijodkorlikka boy bo‘ladi.

O‘ZLASHTIRISH UCHUN SAVOLLAR:

1. O'yinlar ta'lim jarayonida bolalarning rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatadi? Misollar bilan izohlang.
2. Rolli o'yinlar orqali bolalarning ijtimoiy rivojlanishi qanday qo'llab-quvvatlanadi?
3. Harakatli o'yinlar bolalarning jismoniy va psixologik rivojlanishida qanday rol o'ynaydi?
4. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mos o'yinlarni tanlashda nimalarga e'tibor berish kerak?
5. 3 yoshli va 5 yoshli bolalar uchun o'tkaziladigan o'yinlar qanday farq qiladi? Misol keltiring.
6. O'yin davomida bolalarning tashabbuskorligini qanday rag'batlantirish mumkin? Keltirilgan misollarni tahlil qiling.
7. Agar bolalar o'yin davomida qiziqishlarini yo'qotsa, o'qituvchi qanday yondashuvlarni qo'llashi mumkin?
8. Didaktik o'yinlarga raqamli texnologiyalarni qo'shish qanday natijalar beradi? Misollar bilan izohlang.